

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Соціологічний факультет
Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи
на тему
«ВОЄННА ЖУРНАЛІСТИКА У СУЧАСНОМУ СВІТІ»

Виконала: студентка 4 курсу,
групи ЗСМК 42,
освітньо-професійної програми
«Медіакомунікації та
зв'язки з громадськістю»
спеціальності 061 Журналістика
Логвіненко Ксенія Олександрівна

Науковий керівник:
Запорожченко Руслан Олександрович,
доктор філософії з політології,
старший викладач
кафедри політичної соціології
соціологічного факультету

Кількість балів –
Оцінка _____

Харків - 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ТА РОЗВИТОК ВОЄННОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ.....	6
1.1 Трансформація воєнної журналістики.....	6
1.2 Професіоналізація та персоніфікація воєнної журналістики.....	9
Висновок до розділу 1.....	13
РОЗДІЛ 2. ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ВОЄННА ЖУРНАЛІСТИКА: ТОЧКИ ПЕРЕТИНУ ТА РОЗХОДЖЕННЯ.....	15
2.1 Засоби масової інформації у воєнній журналістиці.....	15
2.2 Пропаганда та вплив ЗМІ на воєнну журналістику	18
2.3 Роль та значення ЗМІ у воєнних конфліктах	22
Висновок до розділу 2.....	28
РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ВОЄННОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ ЧЕРЕЗ ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ.....	29
3.1 Аналіз технологічних інновацій у воєнній журналістиці	29
3.2 Порівняльний аналіз медіаформатів у представленні воєнної журналістики	39
Висновок до розділу 3.....	50
Висновки.....	51
Список використаних джерел.....	69

ВСТУП

У сучасному світі інформаційний простір позначає важливу роль у формуванні глибокого сприйняття подій, зокрема в контексті воєнних конфліктів. Воєнна журналістика, як певний жанр журналістики, володіє значним впливом на формування світогляду суспільства та розуміння сучасних міжнародних процесів. На початку 2014 року українська журналістика поповнилася та взяла у свої ряди багато талановитих воєнних кореспондентів, які віддали своє життя за свою працю та країну.

Щонайменше 39 медійників стали жертвами масованої російської агресії в Україні. За верифікованими даними НСЖУ, серед загиблих – 8 журналістів, які виконували професійні обов’язки; 13 медійників – цивільних жертв; 18 представників ЗМІ, які мобілізувалися для захисту України у лавах Сил оборони України. Відомості про ще двох зниклих журналістів-воїнів перевіряються [1].

Журналіст Сакун Євгеній, український фотокореспондент видання «LIVE» та кореспондент EFE; Кувшинова Олександра, українська журналістка, фіксерка, продюсерка «Fox News», загинули 14 березня 2022 року разом із П’єром Закжевські, коли їхній автомобіль потрапив під обстріл у с. Горенка Київської області; Левін Максим, український фотожурналіст, кореспондент LB.ua та інших видань, зник безвісти 13 березня 2022 року, знайдений мертвим біля с. Гута-Межигірська Київської області 1 квітня 2022 року.

Усі вони стали жертвами російської агресії в Україні. Чим довше триває війна, тим більше журналісти зіштовхуються з викликами складного воєнного життя. Взаємодія з військовослужбовцями вимагає специфічних підходів через їхню службову специфіку та субординацію. Сучасний воєнний кореспондент виступає в ролі не лише журналіста, а й психолога, лікаря, фотографа та оператора. Це важкий, але важливий досвід роботи в умовах війни, яка має світове значення. Отримані знання та навички будуть

корисними для подальшого розвитку воєнної журналістики не лише в Україні, але й далеко за її межами.

Актуальність обраної теми визначається недостатнім академічним висвітленням воєнної журналістики як сфери діяльності та воєнного журналіста як професії. Зокрема, в сучасному вітчизняному науковому й академічному дискурсі дуже мало інформації стосовно того, як змінилася воєнна журналістика, наприклад, з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, яке почалося 24 лютого 2022 року. Тож це дослідження спрямоване на визначення та аналіз тенденцій у цій галузі, а також на розгляд впливу технологічних інновацій на відображення воєнних подій у сучасних засобах масової інформації та інформаційному просторі.

Обґрунтування вибору теми базується на важливості розуміння та аналізу ролі воєнної журналістики у формуванні образу воєнних конфліктів. Зростання впливу цього журналістського напрямку на масову свідомість вимагає глибшого вивчення його особливостей, етичних вимог та способів взаємодії з цільовими аудиторіями.

Метою даного дослідження є визначення особливостей еволюції та функціонування воєнної журналістики в сучасному світі.

Для досягнення поставленої мети нами були визначені такі **завдання**:

1. дослідити історію та розвиток воєнної журналістики;
2. визначити особливості професійного воєнного журналіста, його навичок та вимог;
3. проаналізувати можливості впливу ЗМІ на розвиток і трансформацію воєнної журналістики;
4. дослідити, які інновації відбулися у воєнній журналістиці та як вони вплинули на її подальший розвиток;
5. проаналізувати медіаформати у воєнній сфері

Об'єкт дослідження: воєнна журналістика.

Предмет дослідження: трансформація воєнної журналістики в сучасному світі.

Структура роботи: Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 62 сторіно.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ТА РОЗВИТОК ВОЄННОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ.

1.1. Трансформація воєнної журналістики.

Воєнна журналістика, як особлива сфера журналістської діяльності, розвивалася в історії паралельно з війнами та конфліктами, поступово розширюючи свої функції та методи висвітлення подій на передовій.

Історія воєнної журналістики охоплює багато періодів і відзначається важливими подіями та трансформаціями. Визначимо докладніше найважливіші періоди розвитку цієї галузі:

1. Ранній період – «Давність та середньовіччя» – це те, з чого починалось зародження журналістики. Перші спроби воєнної журналістики можна побачити у звітах воєначальників та істориків у стародавньому світі. Спершу це були письмові хроніки, а з часом ілюстрації доповнювали звіти. У давні часи військові лідери використовували гінців і кур'єрів для поширення інформації. Потім, газети стали ключовим засобом для висвітлення битв і стратегій під час таких конфліктів, як Війна за незалежність США та Наполеонівські війни.
2. Розквіт воєнної журналістики – Епоха Ренесансу та Просвітництва. З появою друкарської справи й збільшенням обсягів видань, військові події стали предметом ширшого інтересу. Воєначальники та кореспонденти робили перші спроби висвітлення військових дій.
3. Розвиток воєнної журналістики протягом 19-20 століття. «Кримська війна». З важливих війн цього періоду виокремлюється Кримська війна (1853-1856 рр.), коли з'явилися перші воєнні кореспонденти, такі як Вільям Рассел та Роберт Льюїс Стівенсон. Вони надавали свідчення з передової, а їхні репортажі підвищили рівень обізнаності громадськості.
4. Перша та Друга світові війни. Воєнна журналістика отримала новий розмах під час світових конфліктів. Фотографії, радіо та кіно дозволили розширити засоби висвітлення подій. Участь воєнних журналістів в операціях стала загальноприйнятою.

Воєнна журналістика висвітлювала події в Кореї, В'єтнамі, Іраку та інших конфліктах. Збільшилося використання телебачення, а також виникла проблема цензури та контролю над інформацією. Перша світова війна ознаменувала значний перелом, оскільки уряди визнали ефект ЗМІ на громадську думку. Також пропаганда зіграла певну роль у формуванні історії, посилилася військова цензура. Воєнні кореспонденти стикалися з обмеженнями, але продовжували відігравати вирішальну роль у передачі реалій війни. Далі друга світова війна принесла подальший розвиток військової журналістики з використанням радіо та фотографії. Такі воєнні кореспонденти, як Ерні Пайл та Едвард Р. Марроу, здобули популярність завдяки своїм репортажам. Уряди підтримували суворий контроль над інформацією, щоб керувати суспільним сприйняттям. Війна у В'єтнамі продемонструвала силу телебачення у формуванні громадської думки. Війна стала першою «війною у вітальні», коли щоденні новини вплинули на суспільні настрої. Однак виникли занепокоєння щодо упередженого звітування та «розриву довіри».

З появою Інтернету військова журналістика стала цифровою та швидкою. Журналісти використовують соціальні мережі для трансляції подій в реальному часі, а багатомедійні формати роблять інформацію більш доступною. З розвитком технологій зросли виклики, пов'язані з дотриманням етичних норм у воєнному репортажі, таких як правдивість і об'єктивність інформації.

Воєнна журналістика значно еволюціонувала протягом історії, пристосовуючись до змін у технологіях, комунікаціях і військових діях. Сучасна воєнна журналістика поєднує традиційні та цифрові ЗМІ. Воєнні кореспонденти брали участь у таких конфліктах, як війна в Перській Затоці та війна в Іраку, окрім того, роботі воєнних кореспондентів також сприяють і соціальні медіа, які сьогодні відіграють значну роль у поширенні інформації в реальному часі, хоча проблеми з дезінформацією та пропагандою

залишаються. Проте, такі електронні засоби, як соціальні мережі дозволяють не лише розповсюджувати дезінформацію, але й формують правдиву інформацію, що кидає виклик пропаганді.

Розглянемо на прикладі воєнного журналіста Салам Пакс [2, с.15] його блог, який є прикладом еволюції журналістики та ролі нових ЗМІ у формуванні наративів під час конфлікту. Спочатку він запам'ятовувався як особистий цифровий блог, проникливі та дотепні дописи набули популярності, що призвело до спекуляцій його особистості. Попри проблеми з доступом до Інтернету під час вторгнення в Ірак, Салам продовжував оновлювати свій блог, зрештою розкривши свою особу та співпрацюючи з відомими ЗМІ, такими як «The Guardian» і «BBC». Цей перехід від блогера «нових медіа» до основного журналістського джерела демонструє об'єднання альтернативних поглядів у традиційне висвітлення війни в Іраку ЗМІ.

Блог Салама Пакса не лише здобув визнання серед усіх, але й перетворив його на багатогранну фігуру в медіасфері. Салам Пакс перетворився з блогера «нових медіа» на визнаного журналіста, воєнного кореспондента, автора та режисера. Його інший підхід, який спочатку кидав виклик традиційному висвітленню війни в Іраку в ЗМІ, був інтегрований, принаймні частково, в традиційні ЗМІ. Хоч журналісти BBC постали перед новими викликами, блог Салама Пакса надав їм доступ до переконливого голосу, який інакше міг би залишитися непочутим без комунікаційних можливостей, які пропонує Інтернет [2, с. 16-18].

Отже, розвиток воєнної журналістики показує наразі ширші тенденції в медіа та технологіях із постійною напругою між потребами в публічній інформації та контролю влади під час конфлікту. Але також воєнна журналістика зробила великий крок вперед у своїй трансформації, вона стала більш динамічною, доступною та відкриває нові можливості, як для журналістів, так і для читачів.

1.2. Професіоналізація та персоніфікація воєнної журналістики.

Воєнний журналіст – це професійний журналіст, який спеціалізується на висвітленні воєнних подій, конфліктів та питань національної безпеки. У книзі «Журналіст у глобальному селі», М. Морозевич неодноразово писав, що воєнним журналістам завжди загрожує небезпека: «Колись жертвою війни була правда. Тепер першою жертвою війни є журналіст – свідок правди» [3, с. 59], «Воєнний кореспондент – це, мабуть, останній працівник медій, який весь час ризикує життям. Він дуже відрізняється від кабінетного аналітика чи ведучого в студії, бо весь час має справу з речами остаточними, а його смерть – то одна з них. Гине, бо може написати чи показати, тобто довести щось загрозливе. Може навіть вплинути на рішення про припинення конфлікту...» [3, с. 61].

У цьому підрозділі ми звернемо увагу на моральний стан воєнного журналіста, особливості воєнної сфери та порівняльний аналіз між роботою журналіста та воєнного кореспондента. Якщо порівняти воєнного журналіста та звичайного журналіста, то ми знайдемо декілька відмінностей в їхній роботі, але найголовніше, що їх об'єднує – це спільна мета, тобто збирати, аналізувати та передавати інформацію.

Обидва типи журналістів стежать за актуальними подіями та розкривають їх для громадськості. Вони також шукають правдивість та об'єктивність у своїх матеріалах, використовують різні журналістські методи, такі як інтерв'ю, дослідження, спостереження та аналіз, щоб створити повну та вірогідну картину подій. Крім того, як звичайні, так і воєнні журналісти роблять все можливе, щоб залишатися безпечними та етичними у своїй роботі.

З усім тим, воєнний журналіст відрізняється від звичайного журналіста тим, що він спеціалізується на висвітленні воєнних подій, конфліктів та операцій. Він повинен мати розуміння військової та воєнної термінології, тактики та стратегії, а також бути готовим до роботи в небезпечних умовах на передовій. Воєнні журналісти також можуть піддаватися обмеженням і

цензурі з боку влади військових та генерального штабу, а їх робота може вимагати використання спеціальних засобів захисту і навичок для роботи в умовах війни або конфлікту.

Тоді ж як завдання звичайного журналіста полягає у наданні громадськості об'єктивної та перевіреної інформації про події, які відбуваються у світі, а також у викритті корупції, недоліків влади та інших суспільно важливих питань. Також вони грають ключову роль у забезпеченні свободи слова, демократії та прозорості в суспільстві. Журналісти беруть на себе велику відповідальність, виконуючи ризиковані завдання, які наражають їх на небезпеку. Наприклад, Дейв Вуд, який висвітлював конфлікти в Іраку, Афганістані, Сомалі, Кенії, Росії, Китаї, Східній Німеччині, Нікарагуа, Філіппінах, Боснії, Панама та Гаїті згадує: «Я з певним жахом оглядаюся на те, що зробив. Я ніколи особливо не готувався. Я чомусь навчився, роблячи дурні помилки на цьому шляху. Якщо я наведу приклад, це погано» [4, с. 4].

Також кореспондентка Аліса Рубін писала, Люди — професіонали». «Люди можуть написати щоденну історію і все буде добре. Я вважаю, що ви втрачаєте здатність відійти назад і мислити більш аналітично». Час подбати про себе емоційно – це до того, як травма поступово послабить вашу здатність чітко мислити та виконувати найкращу роботу. У вас виникне спокуса витримати це емоційно, тому що це очікування від журналістики. [4, с. 10].

Безпосередньо, воєнні журналісти, які окрім власних репортажів або інтерв'ю також активно займалися проблематикою професійної роботи, допомагають нам краще визначити ключові принципи та правила роботи, які дозволяють зберігати моральну міцність під час роботи [4, с. 6-8]:

1. Виконуйте план здоров'я психіки, який ви підготували заздалегідь. Оновіть свою увагу на причини, чому ви вирішили піти на ризик. Встановіть контакт з вашою редакцією, домом та мережею інших журналістів. Підтримуйте зв'язок регулярно.

2. Якщо ви замінюєте кореспондентів на місці події або приєднуєтесь до інших, скористайтесь будь-яким часом перекриття, щоб звернутися за порадою до них. Ніяке питання не є занадто банальним. Знання того, як вирішувати малі щоденні виклики, може підвищити вашу впевненість в незвичайних умовах і стресових періодах.
3. Знаходьте друзів. Колеги, яким ви довіряєте, можуть допомогти вам випустити пару, знайти причини посміятися у важких реаліях і контролювати ваші рішення на предмет будь-якого підриву в судженні. Ви можете дбати про безпеку один одного і разом вирішувати, коли настав час відступати.
4. Вирішити, коли залишити «гарячу точку», немає жодної формули. Це чистий інстинкт, і після цього дуже поширено відчувати вину, переконуюсь у вашому рішенні й турбуючись, що ви могли залишитися довше і досягти більшого. Перевірка власних почуттів з кимось, кому ви довіряєте, може зберегти вам велике занепокоєння в майбутньому.

Воєнна журналістика ніколи не стояла на місці, діяльність різних журналістів сприяла її розвитку, шляхом впровадження нових технологій у репортажі, нових методи аналізу інформації та висвітлення воєнних подій. Вони розвивалися, знаходили нові шляхи для збору інформації, використовуючи сучасні засоби зв'язку, технічні складові, наприклад штучний інтелект, супутникові знімки, дрони. А також вони активно досліджували етнічні та моральні аспекти воєнної журналістики, та допомагали сприяти вдосконаленню стандартів професійної поведінки. Завдяки розширенню таких навичок, технічних засобів, умов праці – сформувалися нові особливості сфери воєнної журналістики, яка виносить роботу кореспондента на новий рівень:

1. Спеціалізовані знання, коли воєнні журналісти повинні мати розуміння військової стратегії, термінології для якісного висвітлення подій.

2. Робота на передовій, оскільки воєнні журналісти працюють на передовій частині, називаються «вбудованими кореспондентами», отримуючи можливість перебувати безпосередньо на місці подій.
3. Безпека та ризики, наприклад військові конфлікти, терористичні загрози та інші небезпеки.
4. Етика та цензура є важливою з урахуванням чутливості інформації, військові журналісти повинні дотримуватися етичних норм і розуміти питання цензури, особливо в умовах воєнного конфлікту.
5. Робота з військовими, тобто взаємодія з військовими, аналіз документів, розуміння та аналіз стратегій для правильного інформування громадськості.

Одна з головних складових такої роботи журналіста є самостійність та об'єктивність, тобто збереження незалежності від військового впливу має особливе значення. Воєнні журналісти прагнуть до справедливості, вони подають інформацію без упередженості та неналежного впливу. Під час репортажів про воєнну діяльність журналісти повинні поважати особисте життя учасників процесу, як військовослужбовців, так і цивільних осіб, і запобігти непотрібній шкоді. Воєнні журналісти повинні розуміти та дотримуватися оперативних заходів безпеки, щоб уникнути ненавмисного розголошення секретної інформації. Також висвітлення конфліктів або військових операцій вимагає обережності до гуманітарних питань. Журналісти мають ставити на перше місце добробут та безпеку для цивільних і уникати сенсацій.

Під час опитування військовослужбовців або цивільних осіб важливо запитати щодо інтерв'ювання. Люди повинні знати про наслідки обміну своїми історіями чи інформацією. Професійна чесність є одна з важливих складових якісного журналістського репортажу. Дотримання найвищих стандартів професіоналізму має вирішальне значення для воєнних

кореспондентів. Це містить своєчасне визнання помилок і виправлення неточностей.

Висвітлення воєнних дій є важким випробуванням для будь-якого журналіста. Вкрай складно оцінювати й зважувати неповну та суперечливу інформацію; з'ясовувати, що саме відбувається, і подати об'єктивну картину подій, особливо якщо мова йде про рідну країну самого репортера. Поведінка кожного кореспондента в «гарячих точках» – справа не тільки його особистої безпеки, але і безпеки колег, на яких може позначитися нерозважливість або прагнення продемонструвати свої якості. Важливо знати, як належним чином поводитися і як успішно виконувати завдання в умовах реальних бойових дій.

Висновок до розділу 1

Отже, у цьому розділі ми дізналися, що воєнна журналістика має свою довгу історію від старих літописів до цифрових технологій. З розширенням методів, функцій та засобів передачі інформації трансформується і сама воєнна журналістика. Це відбувається паралельно з війнами, протестами, мітингами та революціями, які розширюють світогляд на бачення журналістики. З появою Інтернету світ медіа зазнав великих змін, що дозволило журналістам використовувати соціальні мережі, телебачення для транслявання подій у реальному часі для більш широкої аудиторії, що допомагає їм боротися за справедливість, об'єктивність та виступати проти пропаганди. Хоч традиційна роль репортерства може не змінитися, буде достатньо багато можливостей для нових методів та способів інформування, бо важливіше ніж будь-коли, оскільки люди зараз набагато більше переповнені інформацією, ніж будь-коли раніше, і тому їм необхідні засоби масової інформації як посередник, який допоможе їм прийняти свідоме, інформоване рішення.

Воєнні журналісти відрізняються від звичайних кореспондентів своїм героїзмом та хоробрістю, готовністю ризикувати життям та працювати в екстремальних умовах заради правди та свободи. Це ті люди які втілюють у себе і фотожурналіста, і репортера і психолога. Тому у своїх текстах, такі журналісти як Дейв Вуд і Аліса Рубін писали про складність роботи у зонах конфлікту, та як важливо воєнним журналістам доносити об'єктивну та правдиву інформацію та залучати цим підтримку громадськості. Бо як зазначено у тексті, воєнна журналістика має високий вплив на суспільну думку, яку сторону вони оберуть, чи змінять вони хід подій історії.

Підсумовуючи, важливо визнати, що без самовідданості журналістів своїй роботі, ми б не мали тої обізнаності та впливу на конфлікти, що дають змогу зробити наше життя свідомим та чесним.

РОЗДІЛ 2. ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ВОЄННА ЖУРНАЛІСТИКА: ТОЧКИ ПЕРЕТИНУ ТА РОЗХОДЖЕННЯ.

2.1. Засоби масової інформації у воєнній журналістиці.

ЗМІ – це сукупність різноманітних медіаплатформ та каналів, які використовуються для поширення інформації та взаємодією з аудиторією на велику кількість людей. Це може охоплювати телебачення, радіо, газети, журнали, інтернет-портали, соціальні медіа, а також інші форми медіа, які сприяють масовому поширенню інформації.

ЗМІ виконують різні функції, наприклад інформування громадськості про події, коментарі, аналіз, політику, освіту та рекламу. Це є одним з важливих засобів комунікації для поширення новин, поглядів, ідей серед великої аудиторії. Засоби масової інформації мають великий вплив та внесок у воєнній сфері, оскільки вони є інструментом для розповсюдження інформації, формування суспільної думки, а також виконують функцію контролю за діями воєнних структур. Нижче пропонуємо короткий перелік найбільш популярних ЗМІ у воєнній журналістиці.

1. Телевізійні новини, такі як CNN, BBC News, та Fox News, часто транслюють воєнні новини та звіти про військові конфлікти. Наприклад, під час війни в Іраку та Афганістані телевізійні канали часто показували звіти з боїв, інтерв'ю з військовими командирами та жертвами війни.
2. Газети та журнали, наприклад “Army Times”, “Military Times”, “Stars and Stripes” та “Jane’s Defence Weekly”, надають детальні аналізи та звіти про військові події, а також статті про нові воєнні технології та стратегії. Наприклад, “Stars and Stripes” звітував про військові операції під час війни в Іраку та Афганістані [5].
3. Інтернет-новини: вебсайти новин, такі як Reuters, Associated Press, та Al Jazeera, поширюють широкий спектр воєнних новин та звітів.

Наприклад, Reuters надає оновлену інформацію про воєнні конфлікти та події з усього світу через свій вебсайт та соціальні медіа.

4. Радіо, які спеціалізуються на новинах, такі як NPR та BBC World Service, також надають детальні звіти про військові події та конфлікти. Наприклад, BBC World Service регулярно транслює програми та репортажі про гарячі точки у світі.
5. Спеціалізовані блоги та вебсайт, де багато журналістів та експертів з воєнної сфери ведуть свої блоги та вебсайт та публікують аналізи, коментарі та звіти про військові події., блог “War on the Rocks” зосереджений на аналізі воєнних стратегій та політики.

У воєнній журналістиці ЗМІ часто використовують офіційні джерела, такі як урядові заяви, пресконференція та звіти військових, для отримання інформації про події на полі бою та оцінки ситуації в зоні конфлікту. Ці джерела допомагають журналістам підтверджувати факти, а також розуміти офіційну позицію уряду та військових командувачів.

Прикладом використання офіційних джерел у воєнній журналістиці є звіти про хід військових операцій під час Другої світової війни. Наприклад, американські ЗМІ часто цитували офіційні заяви Президента Франкліна Рузвельта щодо успішності військових дій або про спроби здійснення дипломатичних переговорів з іншими країнами. Однак журналісти також критично аналізували ці заяви, порівнюючи їх з реальними подіями та результатами бойових дій. Також під час воєнних конфліктів у ХХІ столітті, як, наприклад, війна в Іраку, ЗМІ широко використовували офіційні заяви від урядових представників та військових командувачів для розповіді про хід війни та оцінки ситуації на місцях – репортери цитували заяви від урядовців про здійснення точних ударів чи про досягнення стратегічних цілей.

Під час війни у В'єтнамі американські ЗМІ широко цитували офіційні звіти з військових командувань щодо кількості знищених ворожих позицій, числа вбитих ворогів та успішності військових операцій. Проте журналісти

також розкривали розходження між офіційними звітами та реальною ситуацією на передовій, що спричинило сумніви щодо ефективності воєнних дій. Під час війни в Афганістані, ЗМІ використовували офіційні заяви від урядовців та представників міжнародних організацій для розповіді про гуманітарні кризи та потреби місцевого населення. Офіційні джерела надавали інформацію про розмір гуманітарних допомоги, розподіл харчів та медичних засобів, а також про стан інфраструктури та доступ до освіти та медичної допомоги.

У сучасних конфліктах серед ЗМІ широко використовуються офіційні заяви від військових командувань та правоохоронних органів для інформування про бойові дії та антитерористичні операції. Офіційні джерела зазвичай надають інформацію про затримання терористів, виявлення вибухових пристроїв та результати спецоперацій.

До того ж BBC News Online інтегрувало нові інструменти соціальних медіа, щоб покращити висвітлення подій, зокрема під час терактів у Мумбаї у 2008 році [6, с. 176-178]. BBC News Online вмістив у себе традиційні джерела новин із вмістом інформаційних агентств, індійських ЗМІ, офіційних документів, блогів, електронних листів та Twitter-повідомлення. Стів Херман, редактор BBC News Interactive, наголосив на важливості Twitter-повідомлень у діяльності воєнного журналіста, адже більшість з таких повідомлень були обмежені в деталях і майже не пов'язаними з конкретними історіями.

Він визнав ризик використання неперевірених матеріалів із соціальних мереж. До прикладу у неправдивому повідомленні в Twitter йшла мова, що уряд Індії вимагав користувачів припинити оновлення в прямому ефірі, які BBC включила на свою сторінку подій у прямому ефірі в Мумбаї без перевірки. Це викликало обурення, хоча Херман захищав рішення швидко ділитися інформацією, визначаючи потребу в кращих методах обробки даних.

До ситуації з участю ЗМІ можна додати подію у Греції, де такі соціальні мережі, як Facebook, MySpace і Twitter, стали головними інструментами для

мобілізації протестувальників під час грецьких протестів, надаючи співпрацю в реальному часі, наприклад поширенню інформації та координації зусиль [6, с. 178-179]. Такі соціальні платформи дозволяли протестувальникам ділитися подіями, порадами, а також поширювати інформацію за допомогою фотографій, відео та публікацій у блогах. Вони створили простір для спілкування та координації різноманітних груп, включаючи студентів та анархістів, всупереч їхнім різним тактикам та цілям. Традиційним ЗМІ було важко встигати за швидким потоком інформації в соціальних мережах, що спонукало журналістів безпосередньо спілкуватися з молоддю в Інтернеті, щоб краще зрозуміти протестний рух. Таким чином, платформи соціальних мереж не тільки змінили спосіб обміну інформацією та організації активності, але й дали поштовх новому поколінню протестувальників зробити так, щоб їхні голоси були почуті в масштабному розмірі.

Такі приклади показують, що воєнна журналістика часто спирається на офіційні джерела для отримання інформації про військові події, але для більшого ефекту було використано соціальні мережі, щоб швидко розповсюджувати інформацію, для мобілізації підтримки власних цілей, щоб дати відсіч пропаганді, яка негативно впливає на думку соціуму та залучити увагу міжнародних організацій до конкретних проблем чи конфліктів.

2.2. Пропаганда та вплив ЗМІ на воєнну журналістику.

Пропаганда – це систематичне поширення ідеологічної або політичної інформації з метою впливати на думки, переконання та поведінку аудиторії. Це може містити різні методи, такі як реклама, дезінформація, маніпулювання фактами, перекручування інформації та інші стратегії, які спрямовані на створення певного образу, уявлення або поглядів.

Свого часу Джон Ватсон вказував, що кожна новина має принаймні дві сторони, а професійна відповідальність вимагає охоплення обох; тож якщо хтось відмовляється говорити з репортером, то цей журналіст має не

перекручувати й вигадувати факти, а дізнатися реальну історію [7]. Тоді ж як Джейн Кіртлі зазначив, що у багатьох випадках було б неетично дозволяти джерелу новин вбивати або необґрунтовано затримувати новини, відмовляючись надавати коментар [7]. Енн Епплбаум, наприклад, вказувала, що пропаганда для демократії – це те ж саме, що палиця для тоталітарної держави [7]. Наведені цитати конкретно демонструють, що існує певна перманентна боротьба між соціальною справедливістю і відповідальністю, між правдою і вигадками, між реальністю і пропагандою.

З розвитком ЗМІ ми почали зустрічатися з малоймовірною інформацією, цензурою, пропагандою, політичними заборонами у висловлюваннях правди та думок людей. Пропаганда грає велику роль у воєнній журналістиці, особливо в контексті конфліктів та воєн. Вона використовується для маніпулювання думкою громадськості, формування певного уявлення про ворога або ситуацію в цілому. Тому часто пропагандистські техніки використовуються для підтримки власної сторони конфлікту або дискредитації противника. Ось для чого у воєнній журналістиці потрібно розрізняти об'єктивне висвітлення подій від пропагандистських дій.

Джоветт і О'Доннелл відзначав, що навмисна та систематична спроба сформувати сприйняття, маніпулювати когнітивними процесами та спрямувати поведінку для досягнення відповіді, яка сприяє бажаним намірам пропагандиста [8]. Автори також обговорювали, як пропаганда може включати навмисність і передбачуваність, але є й інші аспекти, які слід враховувати, такі як цикл зворотного зв'язку, що включає кадри повідомлень, кадри медіа та кадри аудиторії. На думку вченого Жак Елюля пропаганда завжди має включати навмисність, стверджуючи, що вона може мати однакові ефекти незалежно від намірів пропагандиста. Ця ідея відображає концепцію логоцентризму Жака Дерріда, яка передбачає, що навіть, здавалося б, протилежні інтелектуальні традиції в західній думці організовані навколо

парні опозицій, зміцнюючи ієрархії, які приносять користь тим, хто має владу [9].

Об'єктивність та незалежність від політичних або військових інтересів дозволяють журналістам представляти правдиву картину подій і допомагають громадськості утримувати об'єктивну думку. Розглянемо приклад, де простежується роль основних засобів масової інформації в пропаганді вторгнення США/коаліції та окупації Іраку [10]. Уряд США та Великої Британії ретельно маніпулювали інформацією, щоб створити аргументи для війни, всупереч доказам дезінформації, викривлення та нагнітання страху через неспроможність ЗМІ провести незалежне розслідування та обмежений спектр дискусій, узгоджених з офіційною точкою зору, сприяли поширенню воєнної історії.

Воєнні журналісти, яких критикували за те, що вони занадто близькі до коаліційних сил, надавали висвітлення, яке часто нагадувало зв'язки між урядом та військовими, зосереджуючись на прогресі війни, применшуючи прихованого ворога та справжню людську цінність. Випадок імовірного володіння Іраком зброєю масового знищення є прикладом того, як ЗМІ необ'єктивно повторювали заяви уряду без достатнього виклику, сприяючи виправданню війни. Навіть після вторгнення, головні засоби масової інформації не поспішали визнавати неправдивість заяв про зброю масового знищення та здебільшого ігнорували докази незаконності та руйнівних наслідків війни. Дослідження, що оцінювали загибель цивільного населення в результаті вторгнення, були знехтувані, а висвітлення окупації, як правило, не помічало ролі політики США в посиленні релігійного насильства та жертв серед цивільного населення. Загалом неспроможність головних ЗМІ забезпечити всебічне та критичне висвітлення увічнила наратив війни та захистила уряд США від відповідальності за його дії в Іраку, що мало катастрофічні наслідки для народу Іраку.

На противагу таким історіям Приклад чесності, професіоналізму та незалежності ми побачити у публіцистиці Дара Джамайла [11]. Особливий підхід Джамайла полягає в його готовності прийняти великий ризик, щоб працювати незалежно, висвітлюючи історії місцевих людей. Він часто спирається на громадські та цивільні джерела, транслює події та звертається до моральних і правових аспектів, що оточують людські страждання. Автор заглиблюється в повсякденне життя людей під окупацією, загибель цивільних, військову та політичну політику та різні пов'язані теми.

Прикладом його журналістики є репортаж про справу Садіка Зомана Абрагіма [12], який отримав тяжкі поранення під час затримання американськими солдатами. Цей звіт, опублікований у січні 2004 року, порушив питання про застосування тортур американськими військовими в Іраку до скандалу з Абу-Грейбом. Попри зусилля привернути увагу до історії, зв'язавшись із великими газетами, Джамаїл зміг опублікувати її лише в незалежних виданнях, таких як New Standard. Тобто відданість Джамайла висвітленню історій, на які ЗМІ часто не звертають уваги, а також його відданість розкриттю правди, що стоїть за конфліктами, вирізняють його журналістську практику від інших залежних воєнних журналістів.

Отже, підсумовуючи, класифікуємо напрямки за використанням та впливом ЗМІ:

- Пропаганда, яку держави часто використовують ЗМІ як інструмент пропаганди для впливу на громадську думку, щоб зібрати підтримку для воєнних кампаній або військових дій.
- Психологічні операції, де ЗМІ можуть бути використані для проведення психологічних операцій, метою яких є зниження морального духу противника або його сил підтримки.
- Інформаційні війни як боротьба за владу в інформаційному просторі, що означає контроль над інформацією, її розповсюдження і спростування фейкової інформації.

- Військова журналістика, де ЗМІ також служать джерелом для висвітлення військових конфліктів і діяльності збройних сил, дозволяючи суспільству бути поінформованим про військові події.
- Протидія дезінформації в умовах гібридної війни або кібервійни ЗМІ відіграють критичну роль у виявленні та протидії дезінформації.

2.3. Роль та значення ЗМІ у воєнних конфліктах.

Воєнний конфлікт – це ситуація, де дві або більше сторін вступають у збройне протистояння або війну. Це може охоплювати військові дії, такі як бойові дії на суходолі, морі або в повітрі, використання важкої зброї, а також різноманітні форми військової стратегії та тактики.

Воєнні конфлікти можуть мати різні причини, включаючи територіальні суперечки, релігійні чи етнічні конфлікти, прагнення до політичної влади, економічні інтереси та ідеологічні розбіжності. Ці конфлікти можуть мати серйозні наслідки для національної та міжнародної безпеки, людського життя та економічного розвитку. Як зазначив інтернет-піонер Майкл Хаубен: «Низхідна модель інформації, яка поширюється декількома для масового споживання, більше не є єдиною новиною. Netizens надає можливості репортера користувачам мережі. Тепер люди мають можливість транслювати свої спостереження чи запитання по всьому світу й запрошувати інших людей на них. Комп'ютерні мережі формують новий низовий зв'язок, який дозволяє виключеним верствам суспільства мати право голосу» [13, с. 314-315].

Вплив та роль ЗМІ у воєнних діях несе за собою як позитивні, так і негативні аспекти. По перше, з позитивної сторони перевага Інтернет-ЗМІ є у мобілізації громадської думки у політичних процесах та розгортання протестів через несправедливість та дезінформацію. До прикладу відноситься велика кількість протестів проти війни в Іраку та реакції суспільства на відмову каналу BBC транслювати благодійне звернення до жертв, які переживають військові дії у Газі. З іншого боку, є негативні наслідки зростання впливу ЗМІ,

це зростання пропаганди в країні, поширення поверхневої, не цікавої інформації.

Тому висвітлення міжнародних конфліктів у новинах зазнало значних змін в епоху після холодної війни, спричинену глобалізацією та технологічним прогресом. Поширення нових джерел інформації, поява міжнародних каналів новин і зростання нових медіа змінили динаміку розвитку. Такі події, як 11 вересня 2001 р., і прийняття урядом США політики попереджувального військового втручання ще більше розпалили цю дискусію. У контексті висвітлення Великою Британією війни в Іраку виникли дві ключові дебати. По-перше, британський уряд критикував такі інформаційні організації, як Al-Jazeera, BBC та інші арабські ЗМІ за те, що вони нібито підривають його аргументи на користь війни. По-друге, відбулася дискусія щодо наслідків вбудованого репортажу, коли журналісти були включені до військових підрозділів, що потенційно могло впливати на їх висвітлення через залежність доступу від військових.

Одним із помітних епізодів у цьому контексті стала доповідь кореспондента BBC Radio 4 Ендрю Гіллігана про те, що урядове дос'є щодо іракської зброї масового знищення було «підроблено» Даунінг-стріт, що призвело до звинувачень BBC в інституційній антивоєнній упередженості [14]. Однак для загальної оцінки висвітлення війни потрібен ширший аналіз. Напередодні війни громадська думка щодо необхідності військових дій проти Іраку розділилася, причому підтримка залежала від доказів володіння ЗМІ або схвалення ООН. Аргументи війни базувалися на трьох основних аргументах: передбачуване володіння Іраком і потенційне використання ЗМІ, жорстокість режиму Саддама Хусейна та поняття вторгнення як підтримки іракського народу [15].

Під час конфлікту відбувся помітний зсув у громадській думці: підтримка війни зросла навіть без виконання умов, встановлених раніше. Ця зміна була частково пояснена почуттям патріотизму та підтримкою місії британських

збройних сил. Однак, щоб зрозуміти цю зміну в суспільних настроях, вкрай важливо дослідити, як під час конфлікту була представлена аргументація уряду щодо війни.

Дослідження провело аналіз контенту чотирьох основних британських телевізійних джерел новин під час війни в Іраку, щоб вивчити моделі висвітлення та оцінити обґрунтованість чи підрив урядових аргументів війни. Обраними новинними програмами були «BBC News», «ITV Evening News», «Channel 4 News» та «Sky News». Вони були обрані через їхню популярність і постійні часові інтервали протягом війни. Кожен бюлетень новин було розділено на окремі одиниці аналізу, класифіковані за типом/авторством, включаючи вбудованих репортерів, репортерів з Багдада, репортерів з Катару, односторонніх репортерів, доступні кадри, студійний аналіз, інтерв'ю з репортерами чи експертами та ведучих.

Аналіз зосереджувався на трьох основних темах, які є ключовими для аргументації війни: програма засобів масового знищення Іраку становить загрозу, Саддам Хусейн зображений як злий диктатор, і поняття звільнення для іракського народу через військове втручання США/Великобританії. Наявність і трактування цих тем у висвітленні новин досліджувалося, щоб оцінити, наскільки мовники підтримували чи заперечували урядову позицію війни. Розглянемо 3 теми, які були використані у звіті, щодо публіцистики війни в Іраку:

Перша тема – зброя масового ураження Іраку [16].

Посилання, що вказують на володіння Іраком зброєю масового знищення, включаючи кадри, на яких збройні сили США / Великобританії виявляють об'єкти, що вказують на наявність зброї масового знищення.

- Історії, у яких американські та британські сили чи кореспонденти носять протигази, чи костюми протихімічного захисту, натякаючи на загрозу розміщення Іраком хімічної чи біологічної зброї.
- Припущення щодо можливостей Іраку зброї масового знищення.

- Оцінки, закодовані за двома заголовками: твердження або наслідки присутності в Іраку хімічної / біологічної зброї та посилення, які ставлять під сумнів або заперечують здатність Іраку використовувати ЗМІ.

Друга тема – порятунок іракського народу.

- Підкреслив моральну основу дій для звільнення іракського народу від режиму Саддама.
- Закодовані посилення на стан і ставлення іракського народу, зображуючи їх як тих, хто підтримує вторгнення та святкує їх, або як підозрілих чи ворожих.
- Закодовані посилення на новини про жертви в Іраку, визнаючи, що втрати, хоча й потенційно проблематичні для уряду, часто були мінімальними.

Третя тема – зіпсованість іракського режиму.

- Описані приклади, що демонструють зіпсованість режиму Саддама Хусейна, наприклад візуальні кадри камер тортур або моргів, засудження іракської пропаганди та зображення неординарних палаців Саддама.
- Показ війни проти Іраку у 2003 році характеризувався декількома ключовими особливостями, зокрема використанням «вбудованих репортерів» і видатністю репортажів багдадських кореспондентів.

Розглянемо тему повідомлення уряду про війну під час конфлікту. В Іраку було проаналізовано з погляду тем, пов'язаних зі справою, та джерел, використаних для підтвердження цих тверджень. Теми висвітлення – значна частина висвітлення (36%) містила посилення на одну або більше з трьох тем, які є центральними для позиції уряду: можливості Іраку щодо ЗМІ, стан/ставлення іракського народу та зіпсованість іракського режиму. Згадки про іракський народ були найпоширенішими, знайденими у 25% усіх звітів, за

якими йшли згадки про іракську зброю масового знищення (8%) та розбещеність режиму (7%).

Джерела претензій – аналіз виявив випадки, коли джерела на екрані використовувалися для підтвердження тверджень, пов'язаних із війною. Офіційні урядові чи військові джерела США / Великобританії були найпоширенішими (48%), за ними йшли офіційні джерела Іраку (30%). Однак зазначається, що це, ймовірно, недооцінює важливість військових джерел, оскільки багато претензій не були визначені, адже BBC більше, ніж будь-яка інша телекомпанія, використовувала урядові та військові джерела Великобританії / США.

Інші типи джерел – такі як громадяни Іраку або представники неурядових організацій – використовувалися винятково. Громадяни Іраку рідко використовувалися як джерела, а НУО згадувалися лише в 12% випадків, причому на Channel 4 припадає половина цих випадків. Цей аналіз підкреслює акцент на самій війні у висвітленні, причому в розповіді домінують урядові чи військові джерела. Інші потенційні джерела, такі як неурядові організації чи експерти, відіграли мінімальну роль в історії.

Якщо розглядати медіа з боку впливу на воєнні конфлікти, то вони відіграють критичну роль. Основні функції та вплив медіа у таких ситуаціях включають пропаганду та психологічні операції.

Діяльність різних інформаційних організацій під час конфлікту в Іраку різнилася з точки зору висвітлення аргументів уряду на користь війни:

- BBC Всупереч критиці з боку уряду Великої Британії та ворогуючих газет за більш критичне ставлення до послань уряду, висвітлення BBC свідчить про інше. Порівняно з ITV або Channel 4, BBC частіше повідомляло про хід війни, а не про аргументи війни. Хоча воно дещо частіше використовувало офіційні урядові/військові джерела США / Великобританії, воно було менш імовірно висвітлювати питання зброї масового знищення та більш обережні у звітуванні про спірні питання.

- Channel 4: був відносно більш критичним щодо урядових позицій щодо війни порівняно з іншими мовниками. У ньому більш помітні повідомлення про спротив Іраку вторгненню США / Великобританії та жертви іракських громадян. Крім того, менша ймовірність використання офіційних урядових чи військових джерел Великобританії / США, ніж інші мовники.
- Sky: виявилася найбільш провійськовою телекомпанією, з тенденцією зображувати іракців такими, що вітають вторгнення та припускають наявність ЗМІ. Однак важливо зазначити, що Sky і Channel 4 представляють протилежні кінці досить вузького спектра, і загалом усі мовники більше прихильно ставилися до справи уряду, ніж критикували.

Тому попри те, що між мовниками були відмінності у висвітленні, вони загалом схилилися до підтримки уряду щодо війни з різним ступенем скептицизму чи критики.

Дослідження показує, що висвітлення воєнного часу загалом схилилося до підтримки урядових позицій війни. Це було очевидним у зосередженні уваги на перебігу війни, зображенні іракського народу як звільненого, неспроможності поставити під сумнів заяви про іракську ЗМІ та зображенні жорстокості режиму без ширшого контексту. Хоча не все висвітлення було доброзичливим, загальна вага могла вплинути на деяких раніше не переконаних людей підтримати війну, про що свідчить зростання громадської підтримки під час конфлікту.

Що стосується занепокоєння щодо вбудованих репортажів, висновки свідчать про те, що, хоча це не обов'язково призвело до більш проникливого висвітлення, це сприяло спрощенню розповіді про війну до історії військового прогресу. Це підкреслює необхідність тонкого розуміння стосунків ЗМІ та військових, виходячи за рамки понять простої цензури, щоб розглянути, як доступ до інформації формує розповідь про конфлікти.

Висновки до розділу 2

Підсумовуючи розділ другий, було вивчено роль ЗМІ у воєнних конфліктах те, як медіа впливають на сприйняття, розуміння та реакцію громадськості на події, що відбуваються у світі. Протягом війни в Іраку, а також в інших конфліктах, ЗМІ відіграли одну з головних ролей у формуванні ясності щодо ситуації та впливу на суспільну думку.

Також медіа почала активно використовувати пропаганду у воєнних та психологічних операціях. Держави почали використовувати ЗМІ для впливу на громадську думку та зниження морального духу. Об'єктивність та незалежність журналістики є важливим для забезпечення правдивого та неупередженого формування критичних думок суспільства. Професійні журналісти та засоби масової інформації зобов'язані дотримуватися стандартів незалежності та об'єктивності, щоб доносити у маси правдиві дані.

Тому у воєнній журналістиці часто використовуються офіційні джерела для отримання інформації про військові дії. Прикладами є цитування урядових заяв під час Другої світової війни, В'єтнамської війни та війни в Іраку. Журналісти не лише транслюють офіційну інформацію, а й аналізують та перевіряють її на відповідність реальним подіям, що іноді виявляє розбіжності між офіційними заявами й фактичними результатами у воєнних діях. У цілому, розуміння ролі та впливу ЗМІ у воєнних конфліктах є суттєво важливим для формування об'єктивного представлення про події та їх наслідки.

РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ВОЄННОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ ЧЕРЕЗ ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ.

3.1 Аналіз технологічних інновацій у воєнній журналістиці.

Трансформація систем підтримки прийняття рішень на сучасному полі бою відображає яскравий характер джерел інформації. Оскільки технології відіграють ключову роль, концепція «інформаційної війни» набуває популярності, підкреслюючи як ефективність, так і вразливість дійсних систем. Оскільки конфлікти все більше розповсюджуються та переплітаються з глобальною економікою, такі терміни, як цифровізація поля бою та військовий Інтернет, стають на передній план у військових і цивільних колах. Історичний розвиток зброї, від перешкод до руйнування та комунікації, підсилює трансформаційний вплив технологічного прогресу.

У 2011 році New York Times оголосив про виникнення «журналістики дронів». Редакції почали використовувати безпілотні літальні апарати для безпечного висвітлення подій, які були недоступні для журналістів. Початково медіа прийняли дрони з ентузіазмом, розглядаючи їх як сучасний інструмент. Однак з часом з'явилися обговорення щодо можливого порушення приватності через використання дронів.

Найпотужнішою зброєю країни стають цифрові технології, що особливо відзначається під час російсько-української війни. Технологічні інновації суттєво вплинули на воєнну журналістику, покращивши спосіб збору, поширення та розуміння інформації в збройних силах і громадськості. Тому для цієї теми я опрацювала декілька статей та інтерв'ю про журналістів на війні. Ось декілька новаторських підходів до інформаційного звітування:

1. Цифрові платформи репортажів: військова журналістика перейшла на цифрові платформи для репортажів і спілкування. Це включає внутрішні платформи для обміну оновленнями між військовослужбовцями та публічні вебсайти та облікові записи в соціальних мережах для

поширення інформації серед цивільних. Ці платформи дозволяють створювати звіти в реальному часі та взаємодіяти з аудиторією.

2. Вбудований репортаж: практика приєднання журналістів до військових частин під час операцій стала більш поширеною, але також дуже небезпечною. Це забезпечує журналістам безпосередній доступ до військової діяльності, дозволяючи точніше та швидше висвітлювати події. Однак це також викликає питання щодо об'єктивності та потенційної цензури.
3. Технологія дронів: безпілотники зробили внесок у військовій журналістиці, забезпечивши можливості повітряного спостереження та розвідки. Журналісти можуть використовувати дрони для зйомки військових дій з важких точок огляду, пропонуючи повний огляд поля бою. Ця технологія також викликає етичні проблеми щодо конфіденційності та безпеки.
4. Аналіз даних і візуалізація: подібно до цивільної журналістики, військова журналістика отримує переваги від інструментів аналізу даних і візуалізації. Ці інструменти дозволяють журналістам аналізувати велику кількість даних, визначати тенденції та подавати складну інформацію в легко засвоюваних форматах. Це покращує результати військової стратегії та результатів.

Тепер переходимо детальніше до того, як ці чинники впливають на війну, чи покращують роботу у способі збору, поширення інформації на війні; чи допомагають вони журналістам полегшити роботу, та як це впливає на швидкість та об'єктивність інформації?

Дрони — використання дронів у журналістиці, відоме як «дронна журналістика», стає все більш поширеним на африканському континенті. Безпілотники пропонують важливі інструменти для фільмування аерофотознімків і кадрів у важкодоступних регіонах, таких які постраждали від стихійних лих, або зони конфлікту. Ця технологія дозволяє журналістам

збирати кадри з раніше недоступних місць, допомагаючи перевіряти факти та розвіювати дезінформацію.

Наприклад, у Сомалі кадри з дрона показали справжній масштаб руйнування, завданої нападом угруповання «Аш-Шабаб» на військову базу, що суперечить офіційним заявам про мінімальні збитки [18]. США використовували дрони для проведення військових операцій в різних країнах, таких як Пакистан, Афганістан, Сомалі і Ємен, що призвело до смерті або поранення тисяч людей протягом періоду з 2010 по 2020 роки. За даними бюро журналістики розслідування, лише за цей період через дії дронів постраждали тисячі осіб. У червні 2021 року National Public Radio повідомило про перший випадок автоматичного визначення цілі та здійснення удару дроном без прямого контролю оператора ООН у Ліберії. Згідно з експертами, моніторинг та атаки з повітря тягнуть за собою негативні наслідки для мільйонів людей, чий звичайний спосіб життя стає недостатньо захищеним і враженим.

Розглянувши різні можливості дронів у використанні, важливо відзначити їх переваги:

1. Якісна зйомка. Використання безпілотних літальних апаратів дає значні переваги у зйомці якісних фото, що приносить користь різним галузям промисловості. Безпілотники забезпечують зображення з широким полем огляду, що дозволяє детально оцінювати об'єкти, відстежувати хід виконання та аналізувати територію.
2. Високоточність пристрою. Завдяки прогресу в технологіях, безпілотники пропонують точність у виконанні різноманітних завдань. Завдяки встановленим на дронах камерам, які забезпечують пряму трансляцію, користувачі можуть уважно стежити за операціями та в реальному часі редагувати для найефективнішої продуктивності. Дотримуючись точних і повторюваних траєкторій польоту, дрони підвищують точність і ефективність, скорочуючи час, необхідний для завершення проєктів.

3. Вагомою перевагою використання дронів для журналістів є простота застосування. Їхня легка та портативна конструкція дозволяє легко транспортувати та розгортати в різних середовищах, у тому числі у віддалених або важкодоступних місцях. Безпілотники оснащені складними системами автопілота, що забезпечує швидке та ефективне розгортання. Ця функція сприяє швидкому висвітленню важливих новинних подій або історій у віддалених районах. Крім того, дрони є економічно ефективними порівняно з традиційними записувальними пристроями та камерами. Вони пропонують високоякісний матеріал за невелику ціну, що робить їх бюджетним варіантом для журналістів, забезпечуючи при цьому високу якість висвітлення.

Одним із прикладів може бути розгортання Національної гвардії у Вашингтоні під час інавгурації президента Джо Байдена, що створило атмосферу підвищеної безпеки в місті після насильницьких заворушень, які сталися в Капітолії 6 січня 2021 року. До 25 000 членів Національної гвардії було залучено для захисту столиці, місто набуло майже сюрреалістичної якості [19]. CNN, відомий тим, що використовує дрони для збору новин, зняв кадри поточного стану Вашингтона за допомогою дрона, демонструючи незвичайну атмосферу міста в цей час.

Не дивлячись на збільшення кількості дронів, та їх використання в журналістиці та інших воєнних сферах України поки не регулюється. Проект «Положення та процедур з забезпечення безпеки польотів повітряних суден» Державіаслужби України ще не було ухвалено, але є встановлений наказ Міноборони про правила виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами [20]. Ця невизначеність дає змогу журналістам вільно використовувати дрони без необхідності проходити складні формальні процеси та нести додаткові витрати, пов'язані з комерційним використанням. Але якщо розглядати правила використання дронів у інших держави, то у

різних країнах є свої правила щодо сертифікації дронів. Наприклад, Європейське агентство авіабезпеки використовує ризикоорієнтований підхід до регулювання, де вага та застосування дрона визначають загальні вимоги. Їх вимоги базуються на вазі та застосуваннях дрона, тому вони мають три основні категорії: спеціальну, сертифіковану та відкриту. Дрон категорії C0 може літати над людиною на достатній відстані, але, наприклад дрон C2 повинен мати сертифікат та дотримуватися правил для польотів над людьми [21].

У Великій Британії, пілоти дронів мають скласти тест та зареєструвати свій дрон попри його вагу, розмір чи призначення. Також вони класифікують дрони на різні категорії, такі як C0, C1, C2, C3, C4, які базуються на правилах польоту [22].

У США, вимоги до сертифікації дронів відрізняються для комерційного та приватного використання. Згідно з Правилами комерційного використання малих безпілотників Федерального авіаційного агентства, оператори дронів мають отримати сертифікат дистанційного пілота, який підтверджує їх знання процедур безпеки та правил застосування, і переатестація має відбутися кожні два роки [23].

Далі виокремимо та перейдемо до негативних факторів використання дронів, які наводять на сумніви точності та конфіденційності. Оскільки деякі журналісти вважають, що роботи відбирають у них роботу, однак насправді роботи вже активно використовуються у роботі редакцій для організації процесів та створення інформаційних матеріалів, зокрема, для збору та розповсюдження інформації. У майбутньому роботи можуть створювати до 90% новин, а розвиток інформаційних баз і журналістики великих даних відкриває дорогу до журналістики з використанням роботів.

По перше, правова невизначеність, яка є навколо безпілотників справді є суттєвим недоліком. У Сполучених Штатах, наприклад, Федеральна авіаційна адміністрація зіткнулася з проблемами у створенні чітких правил, що регулюють використання дронів, що призвело до повільного та складного

процесу. Правила, оприлюднені у 2016 році, піддалися критиці за їх обмежувальний характер, через що багато компаній не були впевнені у своїй дозволений діяльності та не могли повністю використовувати можливості дронів.

До того ж швидкий розвиток технології безпілотників ускладнює законодавчі зусилля, щоб не відставати від них. З появою нових досягнень виникають питання щодо їх регулювання та того, чи будуть вони підлягати чинним обмеженням. Ця невизначеність перешкоджає здатності компаній ефективно планувати та ускладнює правовий процес.

Наступне це проблеми безпеки навколо дронів, що справді важливо вирішити, оскільки ці пристрої стають все більш актуальними та розповсюдженими та аварії безпілотників можуть статися через різні фактори, включаючи втрату контролю, технічні несправності та порушення балансу навколишнього середовища. Також зіткнення з іншими літальними апаратами та потенційне навмисне використання для зловмисних цілей, таких як шпигунство чи тероризм.

Наступний фактор – це порушення конфіденційності. Оснащені потужними камерами та датчиками, дрони мають можливість знімати зображення та відео високої роздільної здатності, що викликає багато запитань до несанкціонованих стежень. Крім того, впровадження технології розпізнавання обличчя в дрони додає ще один рівень проблем із конфіденційністю, така технологія дозволяє дронам ідентифікувати людей на відстані, що дозволяє відстежувати та контролювати їхню діяльність без їх відома чи згоди.

Якщо підсумувати усі плюси та мінуси, не можна прийти до загального висновку чи є це злом, чи навпаки помічником в інформаційній війні. Критики стверджують, що безпілотники можуть відводити від змістовного репортажу, створюючи сенсаційні історії або відволікаючи увагу від актуальних проблем.

Завершуючи обговорення та аналіз використання дронів у воєнній сфері, варто зазначити що технології наразі швидко розвиваються та досягають великих досягнень і у сфері воєнних конфліктів, тому окрім дронів, сучасні інновації пропонують новітні засоби для воєнної журналістики, одним з таких нововведень є штучний інтелект.

Розгортання штучного інтелекту під час збройних конфліктів викликає складні етичні, правові та гуманітарні роздуми. Проблеми включають можливість для систем штучного інтелекту приймати автономні рішення, які призводять до ненавмисної шкоди, ризик загострення конфліктів і відсутність відповідальності людини в процесах прийняття рішень. У результаті звучать заклики до розробки міжнародних правил, які б регулювали використання штучного інтелекту у війні та забезпечували дотримання гуманітарних принципів.

Наприклад, у сфері охорони здоров'я на досвідчених радіологів вплинули помилкові дані штучного інтелекту, що призвело до неточних діагнозів, які можуть мати фатальні наслідки. Подібним чином у контексті збройного конфлікту довіра до результатів AI-DSS може призвести до небажаних результатів із потенційно летальними наслідками.

Яскравим прикладом є інцидент 2003 року, коли американська система Patriot помилково обстріляла літаки дружньої коаліції, неправильно класифіковані як атакуючі ракети [26]. Розслідування показало, що операторів навчили довіряти програмному забезпеченню системи, акцентуючи небезпеку надмірної залежності від систем ШІ в критичних ситуаціях.

Ці характеристики взаємодії людини та машини в поєднанні з властивими обмеженнями технології штучного інтелекту можуть збільшити ймовірність того, що результати будуть відрізнятися від намірів людини, яка приймає рішення. Під час війни це може призвести до випадкової погіршення та підвищених ризиків для цивільних осіб і осіб, які перебувають під захистом.

Тому вкрай важливо розв'язати ці проблеми та забезпечити належний нагляд і критичну оцінку під час взаємодії з AI-DSS у військових умовах.

III використовується для прийняття воєнних рішень через системи підтримки прийняття рішень, які є електронними інструментами, що використовує програмне забезпечення на основі III для аналізу даних і надання рекомендацій для військових операцій. Ці системи збирають і аналізують різні джерела даних, такі як кадри з дронів, джерела розвідки та іншу відповідну інформацію, щоб оцінити моделі поведінки та зробити прогноз щодо майбутніх дій або ситуацій.

Наприклад, системи розпізнавання зображень зі штучним інтелектом можуть аналізувати кадри, зроблені дроном, щоб ідентифікувати військові об'єкти та рекомендувати цілі для військових дій. Ці системи штучного інтелекту відіграють вирішальну роль у прийнятті рішень про те, кого або що атакувати й коли, потенційно включаючи рішення щодо використання ядерної зброї. Розрекламована воєнна перевага штучного інтелекту у збільшенні темпів прийняття рішень, справді може створити додаткові ризики для людей у конфліктних ситуаціях. Це пояснюється тим, що вищий темп часто призводить до поспішних оцінок і дій, що може збільшити ймовірність жертв серед цивільного населення. Щоб пом'якшити цю загрозу, використовуються такі методи, як «тактичне терпіння», які включають уповільнення процесу прийняття рішень, щоб забезпечити більш ґрунтовну оцінку та розгляд варіантів.

Тому, попри те, що штучний інтелект може підвищити швидкість і ефективність прийняття рішень, важливо переконатися, що він використовується таким чином, щоб надати пріоритет ретельній оцінці, розгляду наслідків і дотриманню міжнародного гуманітарного права, щоб мінімізувати шкоду цивільному населенню в зонах конфлікту.

Для більш детального пояснення проблеми використання штучного інтелекту, розглянемо ілюстрацію, створену цифровою машиною.

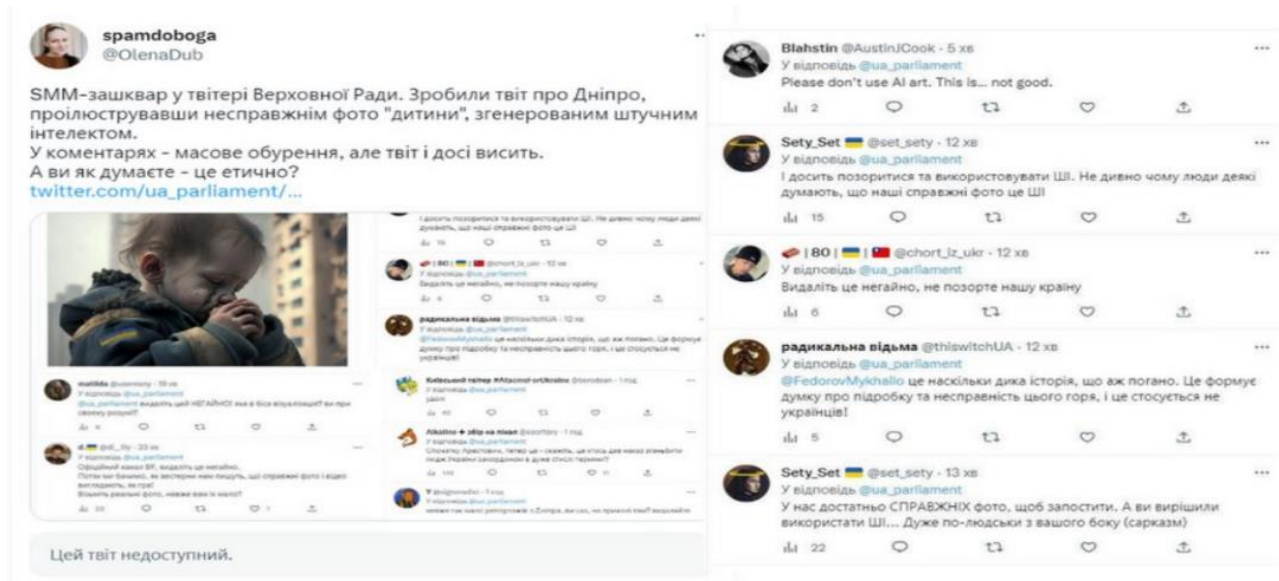

Фото: скріншот з Twitter

Рисунок 1. - Відгуки на фото, згенероване штучним інтелектом

Дана фотографія була опублікована 17 січня 2023 року у Twitter-акаунті Верховної Ради України. Вона зібрала багато негативних коментарів та поширилась всім інтернетом. Велика кількість інтернет-користувачів вважають таке фото недоречним, і як спосіб поширення фейкової інформації, що створює ефект пропаганди. Це не перша ілюстрація, яка була створена ШІ, наприклад битва за аеропорт у Гостомелі, атака на острів Зміїний, підписання ленд-лізу Джо Байденом, і таких прикладів багато, що може, як допомагати Україні — всі кошти з проданих картин йдуть на благодійність та допомогу постраждалим. Але також такі штучні фото можуть провокувати конфлікти, інформаційної війни та розповсюджувати фейки

Є багато випадків, де завдяки штучному інтелекту медійні люди створювати тексти, ілюстрації, музику, писали вірші, це набагато простіше, ніж розробляти щось своє, втілювати свої думки, ідеї, та надихати цим інших. Згадується книга Шеррі Теркл «Alone together» [28], вона показує зміну наших очікувань, коли ми вимагаємо більше від технологій, та менше від взаємодії у реальному житті, якщо попередня робота була спрямована на те, що технології

це майбутнє, не наші можливості, то зараз ця зміна викликає запитання, щодо впливу цифрових машин на стосунки між людьми, над їх взаємодією.

Штучний інтелект відіграє вирішальну роль у допомозі сучасним журналістам, перевіряючи джерела та факти для новин і статей. Це допомагає узгодити історії з інтересами читачів і виявляє потенційні упередження в статтях. Хоча це нововведення все ще ретельно досліджується, інженери компанії YLE бачать майбутнє, де штучний інтелект розширить свої можливості для ідентифікації цитованих осіб, тем, частоти та матеріалів у редакційному вмісті. Крім того, Meta Platforms розробила систему на основі штучного інтелекту, здатну сканувати статті Вікіпедії для аналізу цитованих джерел, ця система має на меті оптимізувати роботу редакторів Вікіпедії шляхом автоматизації частини процесу перевірки джерела. Він оцінює, чи містить стаття інформацію, підтверджену надійними джерелами, і пропонує замінити будь-які сумнівні джерела більш дійсним. Але через розповсюдженість користуванням ШІ зростає кількість випадків з хибною неперевіреною інформацією.

Наприклад Новий канал опублікував фейк щодо життя відомого українського письменника Олеся Гончара [31] , коли потім самі журналісти розповіли, що користувалися штучним інтелектом для написання статті. Тому через використання ШІ з боку журналістів зростає кількість дезінформації в країні, де надалі працівники ніяк не оброблюють та не перевіряють інформацію на вірогідність.

Штучний інтелект також популярний у сфері перекладу текстів на різні мови світу, але також треба зважати на якість та коректність; далі це формування контенту, зараз багато інформаційних пабліків та медіаплатформ використовують ШІ для написання тексту, заголовків, розсилок, що є досить популярним та економить час.

Якщо ми говоримо саме про технологічні аспекти на війні, які використовуються, то це те, що у 2023 році розвиток штучного інтелекту

значно покращив наземні системи, що призвело до розробки українцями інноваційних платформ для евакуації. Ці платформи можуть доставляти поранених під час сильного вогню, допомагати врятуватися від обстрілів або доставляти основні вантажі, як-от продовольство чи боєприпаси, без ризику для людських життів.

Крім того, були запроваджені системи дистанційного розмінування, які використовують роботів замість людей для проведення небезпечних операцій з розмінування. Це забезпечує безпеку військовослужбовців, мінімізуючи їх ризик під час виконання таких небезпечних завдань. Роботи тепер мають можливість автономно стріляти по цілях без втручання людини.

Не дивлячись на багато позитивних сторін ШІ, проаналізувавши кілька статей, я все ж таки схильюся не використовувати штучний інтелект у воєнних діях: по перше порушення приватності, використання штучного інтелекту не може дати гарантію, щодо захисту персональних даних; не завжди ШІ може дати вірну інформацію, алгоритми часто припускаються помилок, що може бути фатальною помилкою на полі бою; далі це заміщення журналістів ШІ – це, мабуть, найголовніший мінус для самого воєнного журналіста, бо це його робота, а коли машина замість тебе опрацьовує, аналізує, шукає та відтворює інформацію, то й потреби у працівнику не має.

3.2 Порівняльний аналіз медіаформатів у представленні воєнної журналістики

Для цієї теми я обрала два варіанти медіаформату у військовій журналістиці – це текстовий (стаття) та відео (репортаж). У цьому порівнянні ми визначимо, що найбільше впливає на аудиторію, та який формат споживається краще.

На аналіз я узяла статтю на тему «Маріуполь в окупації: що насправді відбувається за «пропагандистською вітриною» Росії та репортаж з місця подій – документальний фільм «20 днів у Маріуполі». Порівняння

відбуватиметься за критеріями: глибина та деталізація інформації, емоційність, візуальні враження, доступність.

«20 днів у Маріуполі» — воєнний документальний фільм про російську облогу Маріуполя у лютому-березні 2022 року під час повномасштабного вторгнення РФ до України. Створений українською командою у складі військового кореспондента, відеографа Мстислава Черновола, фотокореспондента Євгена Малолітки та продюсерки Василяни Степаненко. Фільм отримав «Оскар» у 2024 році в категорії: «Найкращий повнометражний документальний фільм» і це перша нагорода України від Американської академії кіномистецтв.[31]

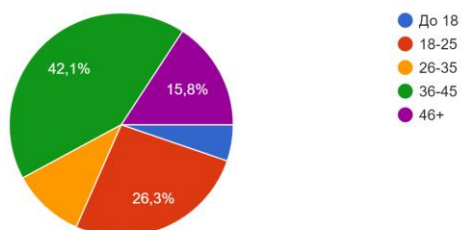
Стаття «Маріуполь в окупації: що насправді відбувається за «пропагандистською вітриною» Росії». У статті йдеться про умови життя жителів міста Маріуполь, розповідається про житло, ціни на продукти, робочі місця та скільки людей залишилось у Маріуполі, як змінилось їх життя після російського вторгнення, та як впливає пропаганда на суспільство.[32]

Мною було проведено анкетування для аналізу та порівняння, вивчення впливу фільму та воєнних статей на розуміння та сприйняття подій у світі на прикладі документального фільму «20 днів у Маріуполі» та статті «Маріуполь в окупації: що насправді відбувається за «пропагандистською вітриною» Росії».

Залучено 19 респондентів, яким було запропоновано прочитати статтю та переглянути документальний фільм. Учасники дослідження мали різний вік, рівень освіти та досвід ознайомлення з темою воєнних конфліктів. Це дозволило отримати різноманітні погляди та оцінки обох медіаформатів.

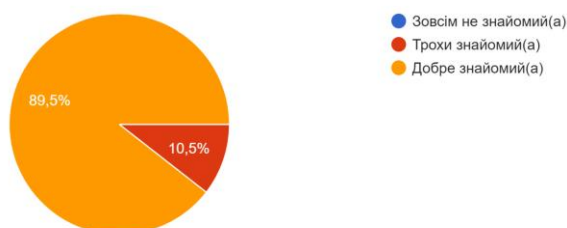
Особисті дані 1. Вік

19 відповідей

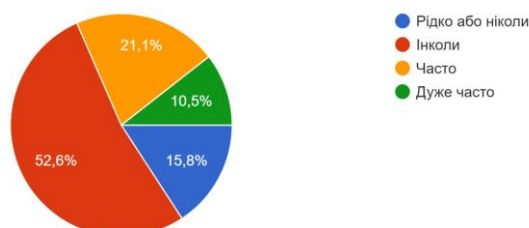
1. Наскільки ви знайомі з темою війни ?

19 відповідей

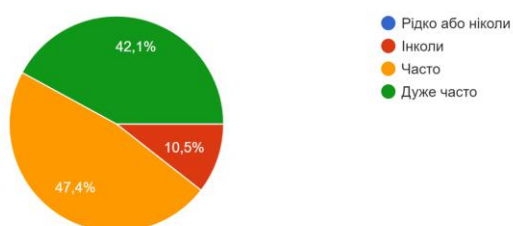
2. Як часто ви дивитесь документальні фільми?

19 відповідей

2. Як часто ви читаєте статті на воєнну тему?

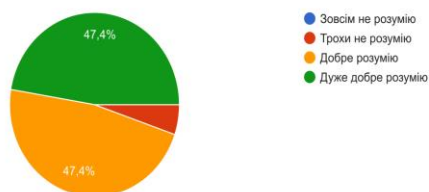
19 відповідей

За результатами анкетування бачимо, що більшість респондентів хоч і хвилює тема війни, бо це наше сьогодення, проте документальні стрічки дивляться рідко, надаючи перевагу статтям.

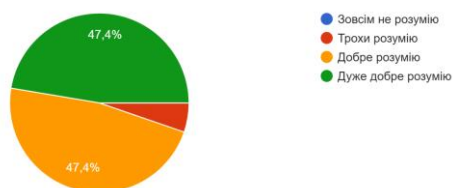
1. Як ви оцінюєте своє розуміння теми після перегляду документального фільму?

19 відповідей

1. Як ви оцінюєте своє розуміння теми війни після ознайомлення зі статтею?

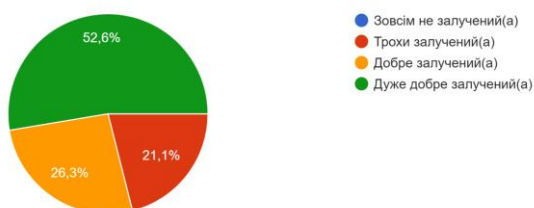
19 відповідей

Наступні діаграми висвітлюють, що рівень розуміння теми після перегляду документального фільму та статті однаково збільшується.

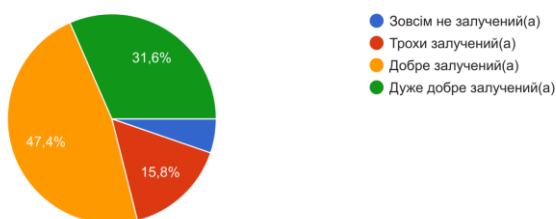
2. Наскільки емоційно ви були залучені під час перегляду фільму?

19 відповідей

2. Наскільки емоційно ви були залучені під час ознайомлення зі статтею?

19 відповідей

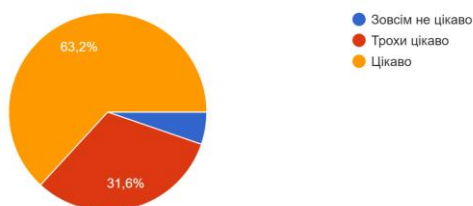
Згідно з поданими діаграмами можна зробити висновок, що документальний фільм має більшу емоційну залученість, ніж стаття.

Також це висвітлюється в коментарях учасників дослідження:

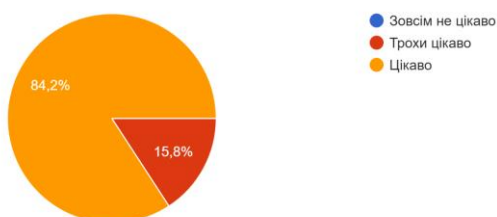
«Будь яка інформація надходить через внутрішнє сприйняття. Якщо людина емоційна вона більше через себе пропускає і довіряє тому що бачить.»

“Фільм дуже важкий... Переглядати змогла невеликими шматками, щоб мати змогу заспокоїтися. Дуже важко переглядати епізоди загибелі дітей, реакцій батьків...Для мене, як для матері, забагато шокуючих деталей (закривавлений дитячий одяг, ковдри, калюжі крові біля медичних нош з дітьми).”

3. Наскільки вам було цікаво переглядати такий формат фільму?
19 відповідей

3. Наскільки вам було цікаво читати статтю?
19 відповідей

Аналізуючи питання зацікавленістю різними медіаформатами, зазначимо, що стаття викликає більший інтерес, ніж фільм.

Це підтверджують і коментарі респондентів.

«Все аргументовано, життя людей в анти нормальних умовах. Конкретизація та залученість у певні ситуативні моменти.»

«Подобається деталізація поданого матеріалу: наведені цифрові дані, використовуються цитати очевидців трагедії, фото реальних людей та стану міста»

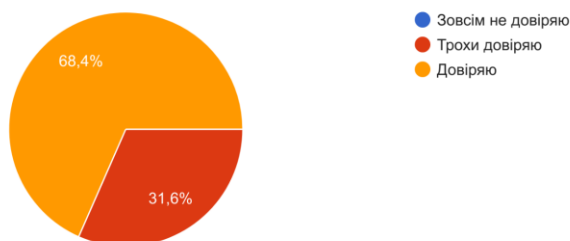
«Сподобалось те, що лаконічно і компактно подана інформація на різну проблематику. А ще її «розбавленність» коментарями реальних людей»

«У коментарях час від часу нагадують: що окупанти зробили з містом (знімки до і після вторгнення), хто вбив людей, наводяться конкретні цифри, залучили авторитетних людей, кому довіряти можна (Микола Осиченко), Міжнародний кримський суд "Трибуна для путіна".»

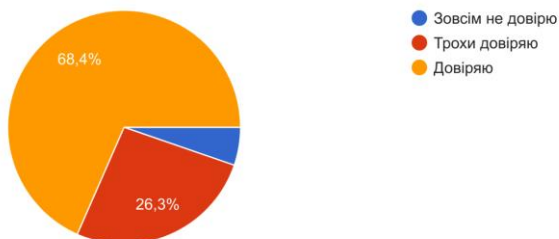
«Дізналась багато нового і цікавого про теперішні реалії життя та «існування» тих, хто залишився на окупованих територіях. Стаття осягає і компактно розкриває багато тем, які в наших звичних пабліках не освітлюються.»

Оперуючи фактами, доступно, аргументовано у статті показано, як змінило свій портрет місто Маріуполь під російською окупацією у 2024 р., яке ще у 2021 р. входило до десятка найкомфортніших міст України. Якби Росія не намагалася зробити собі успішну вітрину, на супутникових знімках видно, що зробили з містами рашисти, як спотворюють пам'ять маріупольців, доносять, що "Неправда, що Крим взяли без єдиного потрілу".

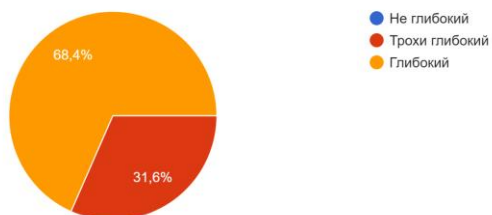
4. Який рівень довіри ви відчуваєте до представленого медіаформату (документальний фільм)?
19 відповідей

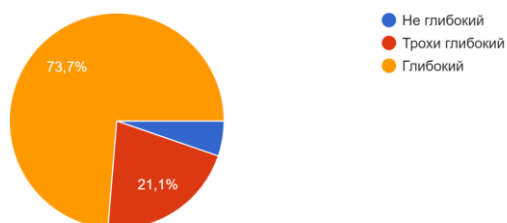
4. Який рівень довіри ви відчуваєте до представленого медіаформату (стаття) ?
19 відповідей

5. Наскільки глибокий аналіз подій було надано у документальному фільмі?
19 відповідей

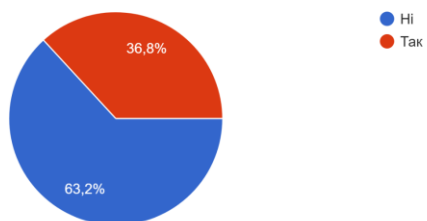

5. Наскільки глибокий аналіз інформації було надано у статті?
19 відповідей

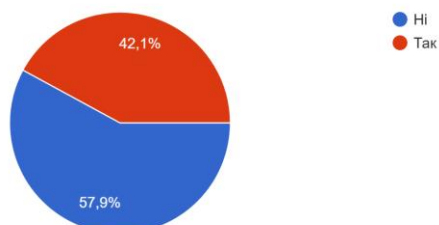

У результаті поданих діаграм, можна побачити майже однаковий рівень довіри та глибину змісту, але стаття більше підлягає сумніву.

6. Чи змінилося ваше ставлення до теми після перегляду «20 днів у Маріуполі»?
19 відповідей

6. Чи змінилося ваше ставлення до теми після ознайомлення зі статтею?
19 відповідей

Наступні діаграми свідчать про те, що попри великий інтерес та зацікавленість даними медіаформатами, у респондентів певний світогляд щодо висвітлених тем майже не змінився.

Глибина та деталізація інформації.

Звичайно у цьому випадку фільм має перевагу через детальність, забезпечує більш глибокий огляд подій, описує, що відбувається не словами, а емоціями. У статті натомість обмежується обґрунтуванням фактів, які не можна підтвердити, тільки зі слів респондентів та журналістів. У статті можна детально розглянути наслідки подій та вплив, тому у текстовому варіанті ми аналізуємо, те що відбувається, порівнюємо інформацію, деталізуємо, а у фільми навпаки, через візуалізацію, глибину та переживання, ми споживаємо медіаформат.

Емоційність.

Емоційність у фільмі проявлена більше ніж у статті. На це впливає багато аспектів, такі як кадри з місця подій, інтерв'ю з очевидцями, провокаційні матеріали та враження від самого фільму. Щодо емоційності у статті, то тут її менше, але викликана через використання розповідей очевидців, цитат, а також завдяки вибору слова і тексту, що передає характер статті. Але це можна вважати плюсом, коли стаття має баланс між об'єктивністю та емоційністю, щоб не перетворити публікацію на пропаганду, тому тут перевага надається цифрам, датам та підтвердженням подіям.

Візуалізація.

У документальному фільмі ефективніше передаються візуальні аспекти подій, використовуючи аудіо, відео та графічні ефекти, що дозволяє глядачеві краще відчувати атмосферу та настрій. У публікації візуальні ефекти обмежуються зображення, іноді посиленнями на відео матеріали для повноти зображення, бо стаття передає інформацію через текст і не завжди обсяг статті дозволяє використовувати багато візуальних матеріалів.

Доступність.

Стаття є більш доступною та зручною для споживача інформації, оскільки може бути швидше прочитана та переглянута, інформація може бути краще засвоєна, а також вона легше розповсюджується через різні медіаплатформи та соціальні мережі. Документальний фільм навпаки, перегляд фільму вимагає більше часу та зосередженості, особливо це залежить на яких платформах розміщені фільми, оскільки можуть бути закриті/ приватні канали чи платні платформи. Ще є головний пункт – це мова, на якій було створено продукт, бо тоді на прикладі з «20 днів у Маріуполі», було надано субтитри англійською, російською, українською.

Після ознайомлення з обома форматами, у більшості респондентів не змінилось ставлення до теми, і збільшилось бажання дізнатися більше. Документальний фільм сприяв емоційному залученню учасників дослідження, а стаття – інформаційному зацікавленню. «20 днів у Маріуполі» було високо оцінено серед респондентів за здатність донести емоційну складову конфлікту, показати увесь біль народу та героїзм самого журналіста, який знімав відео матеріал. Також деякі респонденти відзначили деталізацію та аргументацію матеріалу у статті, та деякі розбіжності у посиланнях.

Порівняльна таблиця медіаформатів з аналізу коментарів соціальних мереж: Twitter, Google сайти.

Критерії	Документальний фільм «20 днів у Маріуполі»	Стаття
----------	---	--------

Цільова аудиторія	Спрямований на аудиторію зрілого віку 20-60 років.	Орієнтована на читачів з інтересом до воєнної теми, зрілого віку 25-60 років
Спосіб подання інформації	Використання аудіо, відео, інтерв'ю, архівні кадри – подання через аудіо-візуальний контент.	Спирається на текстове подання інформації, включає посилання, аналіз інформації, графічні зображення.
Глибина аналізу	Тривалість фільму 1 година 33 хвилини, який передає інтерв'ю з очевидцями, використання особистих візуальних матеріалів, аналіз сучасної ситуації у країні.	Статистичні дані для встановлення фактів, детальний аналіз подій, порівняння даних різних років, посилання на першоджерела, показ пропаганди, ілюстрації.
Емоційний вплив	Високий рівень впливу через відео матеріали, ілюстрації, інтерв'ю з очевидцями (особисті історії)	Середній рівень впливу – детальний текстовий опис подій, ілюстрації, аналітичні аргументи, посилання на інші статті.

Доступність	Середня доступність. Вимагає час, доступ до сайту, платний перегляд, потребує обладнання, обмеження у субтитрах та мові для іноземних глядачів.	Легка доступність. Не потребує багато часу, доступ через телефон, безкоштовно.
-------------	---	--

Отже, підсумовуючи аналіз медіаформатів. Фільм «20 днів у Маріуполі» справив велике емоційне та психологічне враження, зміг передати глибокий аналіз подій та викликав довіру у респондентів. На відміну фільму, стаття дала змогу дізнатися нову інформацію, також відзначилася конкретністю даного матеріалу та аргументованістю.

Висновок до розділу 3

Аналіз технологічних інновацій у воєнній журналістиці представляє, як сучасні технології значно змінюють підходи до висвітлення військових конфліктів. Використання дронів, штучного інтелекту забезпечує журналістам нові можливості для збору, аналізу та поширення інформації.

Дрони дозволяють журналістам отримувати важкодоступні відео- та фотоматеріали, мінімізуючи ризики для їхнього життя. Завдяки дронам можна отримати більш детальне і точне уявлення про ситуацію на полі бою, що сприяє створенню об'єктивних та вірогідних репортажів. Штучний інтелект, завдяки алгоритмам і процесам, полегшує журналістам швидше обробляти величезні обсяги інформації. ШІ може також допомагати виявляти фейкові новини та дезінформацію, забезпечуючи більшу точність та надійність матеріалів, але також із використанням ШІ люди починають створювати фейкові ілюстрації, згенеровані картини, музику, повідомлення.

У третьому розділі було проаналізовано два медіаформати: документальний фільм «20 днів у Маріуполі» та статтю «Маріуполь в окупації: що насправді відбувається за пропагандистською вітриною». Було проведено анкетування 19 осіб, де кожен відповів на запитання та висловив свою думку щодо фільму та статті. У результаті дослідження виявлено глибоке зацікавлення темою війни, великий емоційний вплив обох медіаформату та достатній рівень довіри у фільмі та статті.

Підсумовуючи, технологічні інновації суттєво підвищують ефективність роботи воєнних журналістів, надаючи їм нові засоби для більш глибокого і точного висвітлення подій. Тоді як медіаформати завдяки своїй емоційності, об'єктивності та логічності вибудовують довіру та впевненість у доступній інформації.

ВИСНОВКИ

У цій роботі ми провели дослідження історії та розвитку воєнної журналістики, визначили особливості професійного воєнного журналіста, проаналізували вплив ЗМІ на розвиток і трансформацію цієї галузі, а також дослідили інновації, що відбулися у військовій журналістиці та їхній вплив на подальший розвиток.

Мета нашого дослідження була досягнута, оскільки ми виявили глибокі тенденції та особливості воєнної журналістики, її роль у сучасному інформаційному ландшафті та вплив на суспільство. Завдання роботи були виконані шляхом аналізу історичного розвитку, вивчення професійних характеристик воєнного журналіста, а також розгляду впливу ЗМІ та інновацій на військову журналістику.

Воєнна журналістика визначається важливістю та складністю своєї місії. Її завдання полягає не лише в інформуванні громадськості про події на фронті, але й у викликанні внутрішнього діалогу та рефлексії. Завдяки воєнним журналістам, ми отримуємо можливість краще розуміти вартість життя, жертвовність воїнів та глибину геополітичних конфліктів. Під час воєнних дій журналісти стають свідками історії, вони виконують важливу роль у формуванні образу конфлікту для суспільства та надають необхідний контекст. Воєнна журналістика має великий вплив на формування громадянської свідомості, підсилюючи значущість ролі інформації в сучасному світі. Воєнна журналістика має значну можливість в сучасному світі, оскільки вона є ключовим джерелом інформації про військові конфлікти та їх наслідки. Її перспективність визначається знаннями про воєнні події та їхні наслідки є критичним для суспільства, політичних рішень та міжнародних відносин. Через розповсюдження об'єктивних звітів про військові конфлікти, воєнна журналістика сприяє формуванню свідомого мирного співжиття,

допомагаючи уникнути подальших конфліктів. З появою нових технологій, таких як фільмування з дронів та живе відео з воєнного театру, воєнна журналістика отримала нові можливості для візуалізації подій та привернення уваги громадськості. Воєнна журналістика має здатність досягати аудиторії по всьому світу, що дозволяє залучати увагу до важливих військових подій та проблем. Також після проведення аналізу технологічних інновацій, дійшли до висновку, що інформаційні машини намагаються полегшити працю журналіста, і хоча деякі аспекти роботи можуть бути автоматизовані або спрощені за допомогою цифрових технологій, людська креативність, аналітичність та інтуїція залишається невіддільною частиною процесу створення якісного журналістського контенту. Тому новітні технології все ж таки потребують втручання людини, наприклад сучасні програми допомагають працівникам у зборі та обробці інформації, але все ж задля перевірки дезінформації та чіткого аналізу даних така праця потребує допомоги репортера.

Після порівняння документального фільму та воєнної статті ми можемо зробити висновок, що обидва формати мають свої переваги та обмеження і використовуються для досягнення різних цілей. Документальний фільм надає можливість візуально передати події, емоції та атмосферу, що дозволяє глядачам краще усвідомити ситуацію та відчувати її реальність. Завдяки використанню образів, звуків та інших кінематографічних засобів, документальний фільм може сильно вражати глядача та викликати його емоції. З іншого боку, воєнна стаття здатна передати більш детальний аналіз подій, фактів та контексту, а також надає можливість привернути увагу до конкретних аспектів ситуації, які можуть бути важливими для глибшого розуміння. Вона може також забезпечити доступ до широкого спектра джерел інформації та дозволити читачам самостійно зробити висновки.

Тому, обидва формати мають свої переваги та використовуються залежно від мети, аудиторії та контексту інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАННЯ ДЖЕРЕЛ

1. Від початку повномасштабної російської агресії загинуло 39 українських медійників. — 2022. [Електронний ресурс]
URL:<https://nsju.org/novini/vid-pochatku-povnomasshtabnoyi-rosijskoyi-agresiyi-zagynulo-39-ukrayinskyh-medijnykiv/>
2. Daniel Bennett. “Digital Media and Reporting Conflict. Blogging and the BBC’s Coverage of War and Terrorism”. 2013 p. 15.”
3. Mroziewicz Krz. Dziennikarz w globalnej wiosce / Krzysztof Mroziewicz. — Bydgoszcz; Warszawa: Oficyna Wydawnicza “Branta”, 2006. — С. 59, 61.
4. Reporting war. Sharon Schmickle. 2007, Seattle, WA 98195-3740 (USA)/ С. 4, 6-8; 10.
5. Stars and Stripes. Was 2008 the tipping point for the wars in Iraq and Afghanistan? — 2008//URL : <https://www.stripes.com/migration/was-2008-the-tipping-point-for-the-wars-in-iraq-and-afghanistan-1.86622>
6. Richard Lance Keeble., John Tulloch., Florian Zollmann. Peace Journalism, War and Conflict Resolution : Social networks and the reporting of conflict. 2010 Peter Lang Publishing, Inc., New York.- 176p. — 180p.
7. Madison Czopek. Since Russia invaded Ukraine, “not a single Western journalist has bothered to interview Putin.” 2024. [Електронний ресурс]: <https://www.politifact.com/factchecks/2024/feb/08/tucker-carlson/journalists-havent-bothered-to-interview-putin-no/>
8. Jowett, Garth S. and O’Donnell, Victoria (1999) Power and persuasion, London: Sage
9. Richard Lance Keeble., John Tulloch., Florian Zollmann. Peace Journalism, War and Conflict Resolution : Social networks and the reporting of conflict. 2010 Peter Lang Publishing, Inc., New York.- 72p. — 73p.

10. The encyclopedia of war journalism 1807–2010 : Wars in Iraq and Afghanistan 505p- 521p
11. Dahr Jamail. Life in the us has the hallmarks of a low-grade war zone”. 2020. [Електронний ресурс]: <https://www.dahrjamail.net/author/admin/>
12. Dahr Jamail. “The horror story of Sadiq Zoman.” — 2004: [Електронний ресурс]: URL: <https://countercurrents.org/iraq-jamail050504.htm>
13. Richard Lance Keeble., John Tulloch., Florian Zollmann. Peace Journalism, War and Conflict Resolution : Social networks and the reporting of conflict. 2010 Peter Lang Publishing, Inc., New York.- 314p. — 315p.
14. Richard Wilson. British journalism’s greatest ever scoops: The ‘dodgy dossier’ on war with Iraq. BBC radio4 Today – 2003/ URL: <https://pressgazette.co.uk/archive-content/top-scoops-british-journalism-all-time-dodgy-dossier-war-iraq-bbc-radio4-today-andrew-gilligan/>
15. Stuart, Alan & Barbie Zelizer. (2004) Reporting War: Journalism in Wartime». New York / How British television news represented the case for the war in Iraq (283p- 301p)
16. WMD in Iraq: evidence and application/ [Joseph Cirincione., Jessica T. Mathews., George Perkovich., Alexis Orton].- Carnegie Endowment for International Peace, 2004.- 15 с.
17. Акопян К.А. Медіаетика воєнного часу: військова журналістика в українсько російській війні. — 2021/ С. 6-16.
<https://doi.org/10.30525/978-9934-26-270-8-1>
18. Jack Serie. Jessica Purkiss. Drone Wars: the full data. 2017. [Електронний ресурс]: URL: <https://www.thebureauinvestigates.com/stories/2017-01-01/drone-wars-the-full-data/>
19. Howard Altman. 26,000 National Guard troops came to DC and protected the inauguration without incident. — 2021. [Електронний ресурс] : <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2021/01/21/26000->

- [national-guard-troops-came-to-dc-to-protect-the-inauguration-now-the-drawdown-begins/](#)
20. Kerry Chavez. Learning on the Fly: Drones in the Russian-Ukrainian War. 2023.[Електронний ресурс]: <https://www.armscontrol.org/act/2023-01/features/learning-fly-drones-russian-ukrainian-war>
 21. Angela Nicholson. “What are the drone laws in the UK, Europe and USA in 2022?//2021.[Електронний ресурс]: <https://camerajabber.com/what-are-the-drone-laws-in-the-uk-europe-and-usa/>
 22. James Leslie. Drone Laws UK 2024 & Regulations.2024.[Електронний ресурс]: <https://skykam.co.uk/uk-drone-laws/>
 23. Каналізація до Європи. Дар’я Дегтяренко.2016. За сприяння Freedom House та Міністерства закордонних справ Норвегії.
URL: <https://varianty.lviv.ua/33448-kanalizatsiia-do-yevropy>
 24. Варіанти за допомогою дрона підраховали площу борщівника Сосновського на Жовтківщині.[Електронний ресурс]-
<https://varianty.lviv.ua/37156-varianty-za-dopomohoiu-drona-pidrakhuvaly-ploshchu-borshchivnyka-sosnovskoho-na-zhovkivshchyni>
 25. Юрій Семашко. Ріки з гравійними берегами.2016. Львівська ОДА/електронний ресурс: <https://varianty.lviv.ua/35071-riky-z-hraviinymy-berehamy>
 26. Dr. John K. Hawley. Patriot Wars – 2017. [Електронний ресурс] :
<https://www.cnas.org/publications/reports/patriot-wars>
 27. Twitter згенерована фотографія. 2024р.[Електронний ресурс]:
<https://twitter.com/OlenaDub/status/1614952399348588544?s=20>
 28. Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other by Sherry Turkle. New York: Basic Books, 2011. 384 pp. ISBN 978-0465010219.
 29. Тетяна Танчук. ChatGPT написав фейкову біографію Олеся Гончара. «Новий канал» поширив.2023.[Електронний ресурс]:

<https://gromada.group/news/statti/24481-chatgpt-napisav-fejkovu-biografiyu-olesya-gonchara-novij-kanal-poshiriv>

30. Robert Mackey. Drone journalism arrives. 2011. [Електронний ресурс]
URL: <https://archive.nytimes.com/thelede.blogs.nytimes.com/2011/11/17/drone-journalism-arrives/>
31. Мстислав Чернов. «20 днів у Маріуполі». 2024. [Електронний ресурс]:
<https://is.gd/RpygA4>
32. Валентина Левиць. Маріуполь в окупації: що насправді відбувається за «пропагандистською вітриною». 2024: [Електронний ресурс]
URL: <https://www.radiosvoboda.org/amp/mariupol-okupatsiya-zhertvy-ruynuvannya/32772123.html>

Додаток А

Анкета 1

Анкетування на тему: «Вплив різних медіаформатів на сприйняття людини» через документальний фільм / через статтю

Доброго дня! Дякую за участь у моєму дослідженні. Вона допоможе краще зрозуміти особливості сприйняття медіа інформації та її вплив на людину. Перегляньте документальний фільм: «20 днів у Маріуполі» та дайте відповіді на запитання про ваше враження.

Доброго дня! Дякую за участь у моєму дослідженні. Вона допоможе краще зрозуміти особливості сприйняття медіа інформації та її вплив на людину. Прочитайте статтю: «Маріуполь в окупації» та дайте відповіді на запитання про ваше враження після ознайомлення.

Особисті дані

1. Вік:

- ☐ До 18
- ☐ 18-25
- ☐ 26-35
- ☐ 36-45
- ☐ 46+

2. Стать:

- ☐ Чоловік
- ☐ Жінка

3. Освіта:

- ☐ Середня
- ☐ Незакінчена вища
- ☐ Вища

До ознайомлення з фільмом

1. Наскільки ви знайомі з темою війни?

- ☐ Зовсім не знайомий(а)
- ☐ Трохи знайомий(а)
- ☐ Добре знайомий(а)

2. Як часто ви дивитесь документальні фільми/читаєте воєнні статті?

- ☐ Рідко або ніколи
- ☐ Інколи
- ☐ Часто
- ☐ Дуже часто

Після перегляду документального фільму/читання воєнної статті:

1. Як ви оцінюєте своє розуміння теми після перегляду/ознайомлення статті ?

- ☐ Зовсім не розумію
- ☐ Трохи розумію
- ☐ Добре розумію
- ☐ Дуже добре розумію

2. Наскільки емоційно ви були залучені під час перегляду/читання?

- ☐ Зовсім не залучений(а)
- ☐ Трохи залучений(а)
- ☐ Добре залучений(а)
- ☐ Дуже добре залучений(а)

3. Наскільки вам було цікаво переглядати фільм/читати статтю ?

- ☐ Зовсім не цікаво
- ☐ Трохи цікаво
- ☐ Цікаво

4. Який рівень довіри ви відчуваєте до представленого медіаформату ?

☐ Зовсім не довіряю

☐ Трохи довіряю

☐ Довіряю

5. Наскільки глибокий аналіз подій було надано у документальному фільмі/воєнній статті?

☐ Зовсім не глибокий

☐ Трохи глибокий

☐ Глибокий

6. Чи змінилося ваше ставлення до теми після перегляду/читання?

☐ Зовсім не змінилося

☐ Трохи змінилося

☐ Змінилося

☐ Дуже змінилося

Додаткові питання

1. Що найбільше вас вразило в документальному фільмі/воєнній статті?

- Відкрите запитання

2. Чи були моменти, які здалися вам не зрозумілими або спірними? Якщо так, які саме?

- Відкрите запитання

3. Які елементи вам сподобалися/не сподобалися у форматі споживання інформації?

- Відкрите запитання

4. Ваші враження після ознайомлення зі статтею?

- Відкрите питання

АНОТАЦІЯ

Дипломна робота на тему «Воєнна журналістика у сучасному світі» присвячена дослідженню, яке спрямоване на визначення та аналіз тенденцій у галузі воєнної журналістики, а також на розгляд впливу технологічних інновацій на відображення воєнних подій в сучасних засобах масової інформації та інформаційному просторі. У роботі вивчено питання впливу ЗМІ на розвиток та трансформацію воєнної журналістики та дослідити розвиток та інновації, які відбулися протягом усього часу у журналістиці.

Об'єктом дослідження виступає воєнна журналістика. Предметом – трансформація воєнної журналістики у сучаснім світі. Мета кваліфікаційної роботи полягає у визначенні особливостей еволюції та функціонування воєнної журналістики у 21 столітті.

Аналіз джерельної бази дозволив: 1) надати базові знання визначення поняттям та історії розвитку воєнної журналістики та 2) розгорнутий аналіз із зосередженням на сучасному стані журналістики: її роль у формуванні громадської думки, вплив на політичні процеси та співвідношення з міжнародними конфліктами. Результатом аналізу також є визначення особливостей специфіки воєнної журналістики, висвітлення цієї професії як сфери діяльності та її розвиток. Цей аналіз може бути корисним у сучасному науковому просторі, де цієї інформації дуже мало стосовно, як змінилася воєнна журналістика.

У роботі використовується емпірична база, отримана шляхом опитування аудиторії. Кількість респондентів склала 37 людей. Дослідження презентує аналіз медіаформатів на прикладі документального воєнного фільму «20 днів у Маріуполі» та воєнної статті «Як склалося життя людей у Маріуполі». На основі отриманих результатів, було створено порівняльний аналіз впливу медіапродукту на свідомість людини.

Ключові слова: журналістика, воєнна журналістика, трансформація, специфіка, медіаформати, новітні технології.

ABSTRACT

The thesis titled «Military Journalism in the Modern World» is dedicated to the exploration of trends in the field of military journalism and the examination of the impact of technological innovations on the coverage of military events in contemporary mass media and the information space. The study investigates the influence of the media on the development and transformation of military journalism and examines the evolution and innovations that have occurred throughout the history of journalism. The object of the research is military journalism, while the subject is the transformation of military journalism in the modern world. The aim of the thesis is to determine the characteristics of the evolution and functioning of military journalism in the 21st century.

The analysis of the source base has allowed: 1) to provide basic knowledge on the definition and history of military journalism, and 2) to conduct an in-depth analysis focusing on the current state of journalism: its role in shaping public opinion, influence on political processes, and relationship with international conflicts. The result of the analysis also includes identifying the specific characteristics of military journalism, highlighting this profession as a field of activity, and its development. This analysis can be valuable in the contemporary academic space, where there is limited information on how military journalism has evolved.

The work utilizes an empirical base obtained through audience surveys. The number of respondents was 37 people. The study presents an analysis of media formats using the example of the documentary war film «20 Days in Mariupol» and a war article titled «How People's Lives Evolved in Mariupol». Based on the obtained results, a comparative analysis of the media product's impact on human consciousness was created.

Keywords: journalism, military journalism, transformation, specificity, media formats, new media.